

Кравець Тарас Мирославович,
кандидат географічних наук, доцент
Баранова Тетяна Андріївна,
науковий співробітник

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного, м. Львів, Україна, e-mail: taras-kravets@ukr.net
Національний університет оборони України, м. Київ, Україна

ТЕРМІН «ТРАНСФОРМАЦІЯ» У ВІЙСЬКОВІЙ І ГЕОГРАФІЧНІЙ СФЕРАХ

Метою статті є визначення значення та використання терміна «трансформація» в контексті військової та географічної дисциплін, а також виявлення його впливу на розвиток та розуміння цих сфер. Проведення аналізу існуючих підходів до розуміння ключових термінів військової сфери, таких як «військова сфера», «трансформація», «трансформація військової сфери». Дослідження спрямоване на визначення оптимального терміну «трансформація військової сфери» та виокремлення типів та підтипів трансформацій. Дослідження також спрямоване на розробку конкретних напрямків та перспектив розвитку військової сфери і Збройних Сил України загалом. Це дозволить отримати більш глибоке розуміння військової сфери як складової національної безпеки та забезпечити належне функціонування та розвиток військового сектору.

Методика. Дослідження проведено на основі аналізу наявних літературних джерел по даній тематиці та застосування терміну «трансформація військової сфери». Опрацьовано наявні вітчизняні та закордонні літературні джерела та співвідношення зазначених понять в межах цієї літератури. Проведено систематичний пошук наукових статей, монографій, дисертацій та інших джерел, що стосуються використання терміна «трансформація» у військовій і географічній сферах. Використано наукові бази даних, бібліографічні посібники та інші джерела для забезпечення повноти та репрезентативності обраного матеріалу. Проаналізовано зібрані літературні джерела, звернено увагу на підходи, теоретичні концепції та позиції вчених стосовно терміну «трансформація» у військовій і географічній сферах. Визначено спільні пункти, розходження та прогалини в дослідженнях. На основі отриманих даних та аналізу виконано синтез та узагальнення підходів до розуміння терміна «трансформація» у військовій і географічній сферах. Визначено спільні особливості та ключові відмінності.

Результати. Проведено аналіз терміну «трансформація»: різних визначень та використання терміна «трансформація» у військовій і географічній сферах. Виявлено спільні аспекти та відмінності в трактуванні цього терміну різними науковцями. Визначено загальні риси трансформаційних процесів у військовій і географічній сферах, такі як зміни в структурі, функціях, організації та управлінні. Виявлено специфічні аспекти трансформацій у військовій і географічній сферах, такі як вплив воєнних конфліктів, територіальні зміни, геополітичні фактори тощо. Позиціонування терміна: запропоновано чітке позиціонування терміна «трансформація» у військовій сферах. Запропоновано оптимальне визначення терміну «трансформація військової сфери» та класифікація трансформацій.

Наукова новизна. Розглянуто термін «трансформація» у військовій і географічній сферах. В статті проведено комплексний аналіз використання терміну «трансформація» в контексті військової і географічної сфер. Це дозволяє отримати унікальний огляд та порівняльний аналіз цього терміну у різних наукових дисциплінах. У статті висвітлено спільні аспекти та відмінності у трактуванні терміну «трансформація» у військовій географії та географії загалом. Це дозволяє встановити зв'язки між цими двома сферами та зрозуміти їх взаємозв'язок. Запропоноване власне визначення терміну «трансформація» та запропоновано класифікацію трансформацій військової сфери.

Практична значимість. Обґрунтовано практичне значення використання терміну «трансформація» для військових і географічних досліджень, розробки стратегій і політик військового та географічного розвитку. Запропоновано класифікацію трансформацій військової сфери. Вказано на можливі напрями подальших наукових досліджень, що базуються на результатах даного дослідження. Зазначено потенційні прогалини та невирішені питання, які можуть бути об'єктом подальшої наукової роботи. Результати дослідження статті у військовій і географічній сферах" сприятимуть розумінню сутності та взаємозв'язку між терміном «трансформація» у військовій та географічній сферах, а також сприятимуть розвитку наукових досліджень у цих областях.

Ключові слова: трансформація, військова сфера, позиціонування, співвідношення понять, трансформація військової сфери.

THE TERM «TRANSFORMATION» IN THE MILITARY AND GEOGRAPHICAL SPHERES

The purpose of the article is to determine the meaning and use of the term «transformation» in the context of military and geographical disciplines, as well as to identify its impact on the development and understanding of these areas. Analysis of existing approaches to understanding key terms of the military sphere, such as «military sphere», «transformation», «transformation of the military sphere». The research is aimed at defining the optimal term «transformation of the military sphere» and distinguishing types and subtypes of transformations. The study is also aimed at developing specific directions and prospects for the development of the military sphere and the Armed Forces of Ukraine in general. This will make it possible to gain a deeper understanding of the military sphere as a component of national security and ensure the proper functioning and development of the military sector.

Method. The research was conducted on the basis of the analysis of available literary sources on this topic and the use of the term «transformation of the military sphere». The available domestic and foreign literary sources and the correlation of the mentioned concepts within the limits of this literature are elaborated. A systematic search of scientific articles, monographs, dissertations and other sources related to the use of the term «transformation» in the military and geographical spheres was conducted. Scientific databases, bibliographic manuals and other sources were used to ensure the completeness and representativeness of the selected material. The collected literary sources were analyzed, attention was paid to the approaches, theoretical concepts and positions of scientists regarding the term «transformation» in the military and geographical spheres. Common points, differences and gaps in research are identified. On the basis of the obtained data and analysis, a synthesis and generalization of approaches to understanding the term «transformation» in the military and geographical spheres was performed. Common features and key differences are identified.

The results. An analysis of the term «transformation» was carried out: different definitions and use of the term «transformation» in the military and geographical spheres. Common aspects and differences in the interpretation of this term by various scientists have been revealed. Common features of transformational processes in the military and geographical spheres, such as changes in structure, functions, organization and management, are identified. Specific aspects of transformations in the military and geographical spheres, such as the impact of military conflicts, territorial changes, geopolitical factors, etc., have been identified. Positioning of the term: A clear positioning of the term «transformation» in military spheres is proposed. An optimal definition of the term «transformation» of the military sphere and classification of transformations is proposed.

Scientific novelty. The term «transformation» is considered in the military and geographical spheres: The article provides a comprehensive analysis of the use of the term «transformation» in the context of the military and geographical spheres. This allows you to get a unique overview and comparative analysis of this term in different scientific disciplines. The article highlights common aspects and differences in the interpretation of the term «transformation» in military geography and geography in general. This allows establishing connections between these two areas and understanding their interrelationship. A proper definition of the term «transformation» is proposed and a classification of transformations in the military sphere is proposed.

Practical significance. The practical significance of the use of the term «transformation» for military and geographical research, development of strategies and policies of military and geographical development is substantiated. A classification of transformations in the military sphere is proposed. Possible directions of further scientific research based on the results of this study are indicated. Potential gaps and unresolved issues that may be the subject of further research are noted. The research results of the article in the military and geographical spheres» will contribute to the understanding of the essence and relationship between the term «transformation» in the military and geographical spheres, and will also contribute to the development of scientific research in these areas.

Key words: transformation, military sphere, positioning, relation of concepts, transformation of the military sphere.

Постановка проблеми. Незважаючи на свою критичну важливість для розуміння сучасних геополітичних процесів, трансформація військової сфери в Україні й її суспільно-географічні аспекти залишаються недостатньо дослідженими. Динаміка військових сил, їх вплив на географічні шаблони та їх взаємозв'язок з соціальними структурами в Україні потребують більш глибокого і комплексного аналізу. Важливість цього дослідження актуалізується в контексті сучасних викликів, з якими стикається Україна, зміни у військовій політиці та стратегії та виклики адаптації до глобальних військових тенденцій.

Проблема полягає в недостатньому розумінні того, як військові трансформації впливають на географічні та соціальні структури в Україні, та відсутності комплексних досліджень, що об'єднують військові, географічні та соціальні дисципліни. Наукове дослідження цієї проблеми має важливе значення для формування ефективних військових стратегій, планування розвитку місцевості, а також для підвищення рівня національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує на постійне зростання інтересу до теми трансформації військової сфери, особливо в контексті сучасних геополітичних викликів і розширення технологічних можливостей.

Існує велика кількість підходів до терміну «трансформація», проте всі вони мають одну спільну особливість: вони вказують на процес зміни, який має глибокий і тривалий вплив на структури, системи або практики, до яких вони відносяться.

Так, британська географиня та професорка університету Open University Дорін Массей (Doreen Massey) визначає трансформацію як «діалектичний процес, в якому соціальні взаємодії та взаємозв'язки впливають на просторові структури» (Massey Doreen, 2005).

Відомим соціологом і автором численних праць про сучасність і модернізацію Антоні Гідденсом (Anthony Giddens) в книзі «The Consequences of Modernity» (1990) здійснюється аналіз взаємозв'язку між модернізацією та соціальними змінами, включаючи перетворення традиційних норм і взаємозв'язків. Він розглядає модернізацію як процес, що породжує трансформацію соціального порядку, включаючи зміну соціальних взаємозв'язків і норм. Він використовує термін «трансформація» для опису процесу, коли «традиційні норми і взаємозв'язки змінюються в результаті модернізації» (Giddens Anthony, 1990).

У військовій теорії, термін «трансформація» часто використовується для опису змін у військовій доктрині або стратегії. Наприклад, американський генерал Шайнсеки визначив військову трансформацію як «фундаментальну зміну в організації та стратегії, спрямовану на збільшення бойового потенціалу». (Giddens Anthony, 1990).

Новіші визначення терміну «трансформація» продовжують використовувати широкий підхід до опису значних, часто фундаментальних змін. В дослідженнях організацій та менеджменті, трансформація використовується для опису фундаментальних змін в структурі, культурі, процесах або моделях бізнесу організації. Також використовують термін для опису «фундаментальної зміни організаційних шаблонів із наголосом на людські аспекти». (Giddens Anthony, 1990).

Ці визначення ілюструють широкий спектр змістів та використання терміну «трансформація». Однак, вони всі відносяться до процесу значної, часто фундаментальної, зміни.

Багато робіт було присвячено аналізу змін у військовій сфері на глобальному рівні, зокрема в контексті трансформації військової технології, стратегії та доктрини. Однак, специфіка таких змін в українському контексті потребує більш детального аналізу.

Географічні аспекти військової трансформації також отримали певну наукову увагу, особливо з точки зору впливу змін у військовій інфраструктурі на ландшафт, розподіл населення та розвиток регіонів. Однак, суспільно-географічні аспекти цих трансформацій в Україні потребують додаткового вивчення.

Попри значну кількість досліджень у цій області, багато з них зосереджуються на окремих аспектах трансформації, а не на її комплексному вивченні. Більш того, недостатньо уваги приділяється взаємозв'язку між військовими і географічними змінами та їх впливу на соціальні структури в Україні.

Виклад основного матеріалу. Науковці з різних генерацій були зосереджені на структурних переформатах в суспільстві та економіці. Трансформація як процес в соціально-економічному контексті займає важливе місце та перебуває в центрі різних наукових методів. Наприклад, в економічних дисциплінах трансформація та трансформаційні процеси вивчаються як основоположна зміна в економічній системі. З іншого боку, соціологічні дослідження, що мають важливе теоретичне, методологічне та практичне значення, розглядають дослідження соціальних змін як окремі проблеми трансформаційних суспільств, що служать відправною точкою для різних наукових теорій. Трансформаційні процеси є нерозривною складовою розвитку соціально-економічних систем. В свою чергу, розвиток становить необхідну передумову для функціонування. Для осмислення природи трансформацій, важливо аналізувати соціально-економічні умови, що сприяють їх появі. Тісний зв'язок з суспільством та соціально-економічною системою в цілому надає трансформаційному процесу характер загальносистемності, що підкреслює актуальність дослідження.

Зазвичай, трансформація асоціюється з переосмисленням чи перебудовою системи будь-якого розміру, глибини, напрямку, спровокованою внутрішніми чи зовнішніми чинниками (Rochenchuk, H. M. 2014). Є погляд (Rochenchuk, H. M. 2014), що трансформаційні процеси відбуваються на певних стадіях розвитку, так званих біфуркаційних точках, де системи надзвичайно чутливі до будь-яких змін. Біфуркаційні точки відображають ускладнені стани систем, які мовби стоять на роздоріжжі, і навіть невеликі зовнішні відхилення можуть привести до зміни подальшої еволюційної траєкторії, переходу до нових атракторів. Не менш важлив, що трансформації можуть протікати також еволюційно, плавно, послідовно, але в такому випадку їх дія має менш виражений ефект. В той же час, еволюція у вигляді трансформації не містить оцінки добре чи погано, всі зміни

переживають через людське бачення, тобто піддаються соціальному оцінюванню (Pochenchuk, H. M. 2014).

Також термін «трансформація» широко використовується в різних дисциплінах і може мати різні визначення залежно від контексту. Зокрема, деякі підходи до визначення цього терміну в різних сферах:

1. **Військова сфера:** У військовому контексті трансформація зазвичай вказує на значні зміни в силових структурах, стратегіях, доктринах, технологіях або організації військових сил. Це може включати адаптацію до нових змін у політичному або безпековому оточенні, впровадження нових технологій або методів ведення війни, або переходу від одного типу військової структури до іншого.
2. **Географічна сфера:** В географії термін "трансформація" зазвичай використовується для опису значних змін у фізичному або людському ландшафті. Це може включати, наприклад, зміни у природному середовищі внаслідок зміни клімату, урбанізації, або міграції; або зміни в соціальному і економічному ландшафті внаслідок глобалізації, технологічного прогресу або політичних змін.
3. **Соціальна сфера:** У соціології і культурології "трансформація" часто використовується для опису значних змін у соціальних структурах, цінностях, нормах або поведінці. Це може включати, наприклад, зміни у ролі гендеру, релігії, етнічності або класу в суспільстві; переходу від одного типу соціального порядку до іншого; або адаптації до глобалізації, технологічних змін, або інших макросоціальних процесів.

Трансформація трактується як міждисциплінарне поняття. Так, в галузі економічних наук, трансформація і трансформаційні процеси вважаються суттєвими змінами економічної системи (Hrazhevskaya, N. I. 2011, 7, 8]. Одночасно, в соціології вивчення соціальних трансформацій пов'язане з специфічними проблемами трансформуючих суспільств (Батаєва, 2017, Загороднюк, 2017). Наряду з цим, концепція трансформації активно використовується в природознавстві. У медицині, біології, аграрних науках особлива увага приділяється дослідженню генетичної трансформації [5]. Ще в 1944 році, в ході експерименту О. Евері, К. Маклеод та М. Маккарті, було виявлено, що перетворюючим чинником є ДНК, процес, який вони назвали трансформацією. У сучасній біотехнології трансформація означає фенотипові зміни, спричинені експресією іноземного гена в організмі, тобто генетичну модифікацію клітини шляхом впровадження і подальшої експресії в ній іноземного генетичного матеріалу. В аграрних науках використовуються і досліджуються методи генетичної трансформації рослин, що відкриває нові перспективи в селекції (Промислова політика посткризової економіки..., 2014).

Ми розуміємо, що, термін «трансформація» в широкому розумінні включає зміни, перетворення або перебудови чогось з одного стану в інший.

Щодо «Трансформації військової сфери», на нашу думку, – це процес систематичних змін, перетворень і розвитку військового сектору в контексті сучасних геополітичних, соціально-економічних та технологічних реалій. Вона передбачає перебудову, адаптацію і модернізацію військових структур, тактик, стратегій, засобів та процедур з метою відповіді на нові виклики та загрози, забезпечення національної безпеки, ефективного функціонування військових сил і досягнення поставлених цілей.

Нами запропоновано саме таке визначення тому що воно враховує:

Систематичні зміни: Військова сфера постійно піддається змінам, що вимагає систематичної трансформації. Зміна геополітичного середовища, технологічний прогрес, соціально-економічні фактори та інші чинники впливають на необхідність адаптації та розвитку військового сектору. Адаптацію до нових викликів та загроз: трансформація військової сфери відбувається з метою відповіді на нові виклики, які можуть включати зміну воєнних стратегій, тактик, озброєння та методів бойових дій. Це важливо для забезпечення національної безпеки та захисту інтересів держави. Модернізацію військових структур: трансформація військової сфери включає перебудову та модернізацію військових структур, щоб вони були більш ефективними, гнучкими та адаптивними до нових вимог. Досягнення поставлених цілей: трансформація військової сфери спрямована на досягнення конкретних цілей, таких як підвищення ефективності військових операцій, розвиток нових військових можливостей або покращення обороноздатності держави.

Загалом визначення «Трансформації військової сфери» враховує складність та широкий спектр аспектів, що пов'язані з процесом змін військового сектору, включаючи його стратегічні, технологічні, організаційні та соціальні аспекти.

Коли ж проаналізувати наукові підходи до виділення типів трансформаційних процесів, то вони відрізняються значною мірою.

Останнім часом з'явилися спеціально-наукові підходи до типізації трансформаційних процесів у військовій сфері. Різні дослідники виділили різні типи трансформаційних процесів, враховуючи різні аспекти та аспекти розгляду системи.

І. Горленко виділила чотири типи трансформаційних процесів у військовій сфері: галузеву-компонентна, функціональна, територіальна та організаційно-управлінська трансформація. Вона зосередилася на змінах у структурі виробництва, спеціалізації, територіальному розподілі та організаційних аспектах.

О. Панібратська розширила типізацію і виділила шість типів трансформаційних процесів: ринкова, структурно-управлінська, структурно-галузева, структурно-територіальна, структурно-функціональна та інноваційно-технологічна трансформація. Вона враховувала різні аспекти змін у військовій сфері, такі як ринкові процеси, організаційно-управлінські зміни, структурні зміни тощо.

В. Захарченко використав інший підхід, враховуючи динаміку трансформаційних процесів. Він виділив структурну, функціональну, організаційну та управлінську трансформації. Його підхід базується на змінах у структурі, функціях, організації та управлінні військовою сферою.

З урахуванням різних підходів до типізації трансформаційних процесів військової сфери можна визначити, що ці типи не утворюють єдиного типологічного ряду, але кожний з них має свій об'єктивний зміст у відповідності з розглянутими аспектами. Однак, важливо розуміти, що трансформаційні процеси військової сфери можуть включати елементи різних типів, оскільки вони взаємопов'язані та можуть відбуватися одночасно або послідовно.

Наприклад, робота "Трансформація військової сфери: теоретичний аналіз та практичні наслідки" І. Петрова містить поділ на типи трансформацій. Робота "Трансформація військових сил та проблеми безпеки" В. Іванова включає його класифікацію. У той же час, книга "Трансформація економічних систем" Ю. Осипова містить його поділ на типи трансформацій у галузі військово-промислового комплексу. (рис. 1)

1. І. Петров:

- Розвиток: Включає процеси модернізації, розширення та вдосконалення військових здібностей, техніки, технологій та стратегічних планів.
- Функціонування: Охоплює аспекти організації, планування та виконання військових операцій, координацію військових сил, управління ресурсами та виконання завдань безпеки та оборони.

2. В. Іванов:

- Військово-технічна трансформація: Включає зміни та розвиток військової техніки, зброї, технологій та систем комунікацій.
- Організаційна трансформація: Засвідчує зміни в організації, структурі та управлінні військовими силами та оборонними структурами.
- Концептуальна трансформація: Залучає зміни військової доктрини, стратегії, тактики та підходів до ведення війни.
- Соціально-психологічна трансформація: Включає зміни військової культури, цінностей, навичок та психологічну підготовку військового персоналу.

3. Ю. Осипов:

- Товарно-ринкова трансформація: Відображає зміни в сфері обігу, ринку та комерційних відносин військово-промислового комплексу.
- Виробничо-структурна трансформація: Охоплює зміни в виробничій сфері, включаючи розподіл ресурсів, структурні перетворення та модерніза

До недоліків поділів згаданих авторів можна включати наступне:

Суб'єктивність виокремлених типів: Деякі поділи трансформацій військової сфери можуть бути суб'єктивними і відображати лише певні аспекти або погляди авторів, не охоплюючи повний спектр змін. Це може обмежувати універсальність та застосовність таких поділів.

Нездатність до адаптації: Деякі класифікації можуть бути нездатними адаптуватися до нових змін або контекстів військової сфери. Вони можуть бути статичними і не враховувати еволюцію військових процесів та стратегій.

Рис 1. Підходи до класифікації трансформаційних процесів

Відсутність комплексного підходу: Деякі класифікації можуть фокусуватися на одному аспекті трансформацій, не враховуючи комплексність та взаємодію різних факторів. Вони можуть недостатньо уваги приділяти взаємозв'язкам між організаційними, технологічними, концептуальними та іншими аспектами змін.

Обмеженість в перекладі на практику: Деякі класифікації можуть бути важкими для практичного застосування та відображення на реальні військові процеси. Вони можуть бути недостатньо конкретними або не мати практичного застосування для аналізу або планування військових дій.

Відсутність універсальності: Деякі класифікації можуть бути обмеженими в контексті конкретних регіонів, країн або типів військових сил. Вони можуть не враховувати різні історичні, культурні або геополітичні особливості, які впливають на трансформації військової сфери.

Загалом, важливо розуміти, що кожна класифікація має свої обмеження та може бути придатною лише в певних контекстах. Потрібно враховувати різні підходи та класифікації, а також робити додаткові дослідження та аналіз, щоб отримати більш повне розуміння трансформацій військової сфери.

Враховуючи ці типи трансформаційних процесів, нами запропоновано схему, яка найкраще відображатиме господарські трансформації у військовій сфері: організаційно-структурна трансформація, технологічна трансформація, концептуальна трансформація та територіальна трансформація. (рис. 2)

1. Організаційно-структурна трансформація: Цей тип трансформації зосереджений на змінах в організаційній структурі військової сфери. Включає перебудову командної структури, реформування військових підрозділів, зміни в організаційній системі та керівництві. Це дозволяє забезпечити більшу ефективність та гнучкість військових сил, адаптацію до нових загроз і стратегічних потреб.
2. Технологічна трансформація: Ця група охоплює зміни, пов'язані з технологічним розвитком у військовій сфері. Включає впровадження нових збройних систем, розвиток кібербезпеки, використання безпілотних апаратів, вдосконалення комунікаційних та інформаційних технологій. Технологічна трансформація спрямована на поліпшення військових можливостей, збільшення ефективності бойових операцій.
3. Концептуальна трансформація: Ця група охоплює зміни у стратегічних концепціях та доктрині військової діяльності. Вона включає перегляд стратегічних підходів до оборони, переосмислення ролі військових сил у геополітичному контексті, розробку нових військових доктрин та політичних стратегій. Концептуальна трансформація спрямована на адаптацію до змін у міжнародній арені та викликам сучасності.
4. Територіальна трансформація: Цей тип трансформації відображає зміни, що стосуються розподілу та розташування військових сил на території. Вона може включати територіальну деконцентрацію виробництва, розміщення військових баз та об'єктів, перегляд географічної стратегії оборони. Територіальна трансформація важлива для забезпечення ефективного розташування військових сил та оперативної дії.

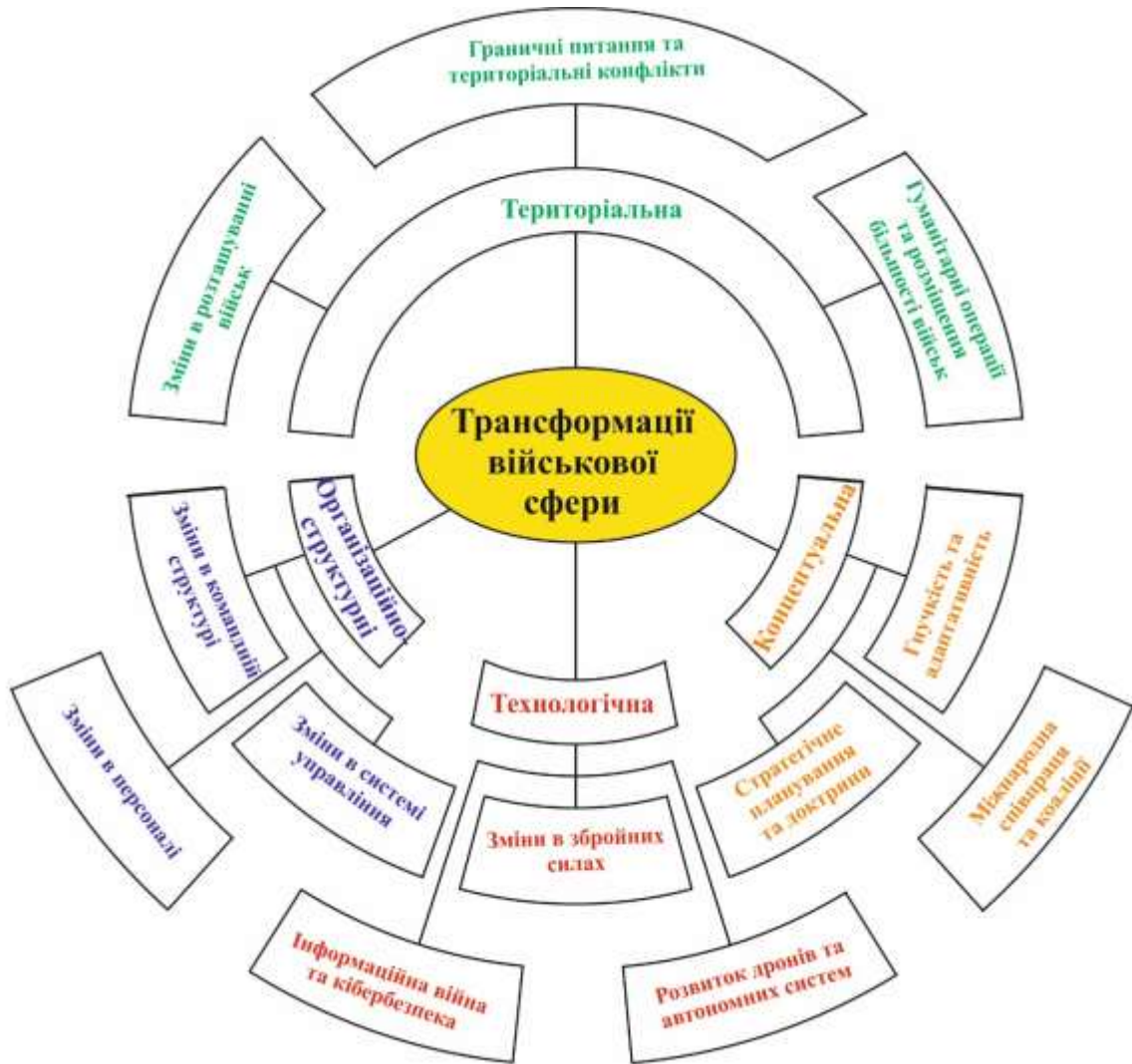

Рис 2. Трансформації військової сфери

1. Організаційно-структурна трансформація:

- Зміни в командній структурі: Включає перегляд і зміну організаційних структур військових сил, відділень та підрозділів, щоб забезпечити ефективну командно-контрольну систему.
- Зміни в персоналі: Включає розгляд нових методів підбору та навчання військового персоналу, перерозподіл функцій та впровадження нових ролей та спеціалізацій.
- Зміни в системі управління: Включає реформування та модернізацію системи управління військовими силами, в тому числі автоматизацію, централізацію або децентралізацію прийняття рішень, зміну структури командування та комунікаційних засобів.

Виділення цих підтипів зумовлене тим, що вони відображають основні аспекти організаційно-структурної трансформації, які вимагають змін у командній структурі, персоналі та системі управління для досягнення більшої ефективності та адаптації до змінних вимог.

2. Технологічна трансформація:

- Зміни в збройних системах: Включає впровадження нових технологій у розробку, виробництво та використання зброї, військової техніки та обладнання.
- Інформаційна війна та кібербезпека: Включає заходи щодо захисту військової інформації, кібербезпеки та використання інформаційно-комунікаційних технологій у військових операціях.

- Розвиток дронів та автономних систем: Включає використання безпілотних літальних апаратів (дронів), автономних технологій та штучного інтелекту у військових операціях.

Виділення цих підтипів зумовлене тим, що вони відображають основні аспекти технологічної трансформації, які охоплюють зміни в збройних системах, використання нових технологій у військових операціях та розвиток автономних систем.

3. Концептуальна трансформація:

- Стратегічне планування та доктрина: Включає перегляд стратегічного планування та розробку нової військової доктрини, яка відображає змінені вимоги та виклики.
- Гнучкість та адаптивність: Включає розвиток гнучких і адаптивних підходів до ведення військових операцій, включаючи здатність до швидкого переорієнтування та реагування на зміни в ситуації.
- Міжнародна співпраця та коаліції: Включає підготовку та участь у міжнародних військових співпрацях, в тому числі формування та участь у військових коаліціях.

Виділення цих підтипів зумовлене тим, що вони відображають основні аспекти концептуальної трансформації, які охоплюють розробку стратегій, гнучкість військових підходів та співпрацю з міжнародними партнерами.

4. Територіальна трансформація:

- Зміни в розташуванні військ: Включає перегляд та зміни в розташуванні військових баз, інфраструктури та установок з метою оптимізації та адаптації до змін в геополітичних умовах.
- Граничні питання та територіальні конфлікти: Включає розгляд та вирішення питань щодо граничних конфліктів, національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності.
- Гуманітарні операції та розміщення більшості військ: Включає зміни, пов'язані з проведенням гуманітарних операцій, військової підтримки та розміщенням військ у кризових регіонах.

Виділення цих підтипів зумовлене тим, що вони відображають основні аспекти територіальної трансформації, які стосуються змін у розташуванні військ, вирішенні граничних питань, гуманітарних операцій та розміщенні військ у кризових регіонах.

Виділення підтипів в кожному типі трансформацій військової сфери дозволяє деталізувати та систематизувати різноманітні аспекти змін у військовій сфері. Кожен підтип концентрується на конкретних аспектах трансформації, що сприяє зрозумінню й оцінці змін та визначенню ефективних стратегій для досягнення бажаних цілей.

Наш підхід до класифікації трансформацій військової сфери має свої особливості та потенційні переваги, порівняно з іншими підходами. Ось декілька можливих переваг нашого поділу:

1. Концентрація на ключових аспектах: наша класифікація зосереджується на чотирьох основних типах трансформацій, які відображають ключові аспекти змін військової сфери. Це дозволяє зберегти чіткість та фокусуватися на найважливіших аспектах трансформацій.
2. Відображення різних вимірів трансформацій: наша класифікація включає організаційно-структурну, технологічну, концептуальну та територіальну трансформацію. Це дозволяє охопити різні виміри змін, включаючи організаційні структури, технологічний прогрес, стратегічні концепції та територіальну організацію військових сил.
3. Універсальність: наша класифікація може бути застосована до різних контекстів та типів військових сил. Вона дозволяє враховувати специфіку різних ситуацій та адаптуватися до потреб конкретного дослідження.
4. Порівняльний аналіз: наш підхід до класифікації трансформацій дозволяє порівнювати та аналізувати різні типи змін військової сфери. Це стимулює спостереження за взаємодією між різними аспектами трансформацій та може сприяти кращому розумінню комплексності та взаємозалежності змін.

Загалом, наш підхід до класифікації трансформацій військової сфери має потенційні переваги, які варто враховувати при дослідженні та аналізі цієї сфери. Однак, не варто нехтувати іншими підходами та класифікаціями, щоб отримати більш повне уявлення про різноманітність та складність трансформацій військової сфери.

Висновки. Різні автори та вчені запропонували різноманітні підходи та класифікації, які відображають різні аспекти та виміри трансформацій. При обговоренні цих класифікацій важливо враховувати їх переваги та недоліки.

Було запропоновано авторську класифікацію трансформацій військової сфери, яка включає організаційно-структурну трансформацію, технологічну трансформацію, концептуальну трансформацію та територіальну трансформацію, і має свої переваги. Цей підхід враховує різні аспекти та виміри трансформацій у військовій сфері, сприяючи розумінню їх впливу та наслідків. Наш підхід є комплексним та узгодженим, що дозволяє враховувати взаємозв'язок між різними типами трансформацій та їх вплив на військову сферу.

Проте, необхідно враховувати, що різні автори можуть мати свої власні підходи та класифікації, які відображають їхні дослідження та перспективи. Кожна класифікація має свої переваги та недоліки, і важливо аналізувати їх з урахуванням конкретних дослідницьких потреб та контексту. Усе це свідчить про багатогранність та складність трансформацій військової сфери, які вимагають уважного дослідження та аналізу для кращого розуміння та використання у майбутньому.

Список використаних джерел

- Батаєва, К. В. Соціальна візуалістика і медіа-візуальність : навчальний посібник. – Київ: Кондор, 2017. – 344 с.
Гражевська, Н. І. Еволюція сучасних економічних систем : навчальний посібник. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ : Знання, 2011. – 287 с.
Кудоконь, Н. К. Основні напрямки генетичної трансформації представників роду *Populus*. Цитологія і генетика. – 2011. – Т. 45, № 6. – С. 67-78.
Поченчук, Г. М. Закономірності трансформаційних процесів національної економіки. Економічний аналіз : збірник наукових праць / Тернопільський національний економічний університет; ред. кол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. – Том 16. – № 1. – С. 123-129.
Промислова політика посткризової економіки: колективна монографія. за ред. Л.В. Дейнеко, М.М. Якубовського; Україна: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації / Ю.В. Кіндзерський. Київ: Интекон. та прогнозув. НАН України, 2014. 316 с.
Собкевич, О.В., Шевченко, А.В., Сухоруков, А.І., Бєлашов, С.В. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України: аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2014. 57 с.
Тодфлер Елвін. Третя Хвиля; пер. з англ. А. Євса; ред. пер. Шовкун. – Київ: Видавничий дім "Всесвіт", 2000. – 475 с.
Філіппова, С. В., Добруля О. О. Фінансові проблеми трансформаційних процесів у промисловому секторі економіки України. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2007. – № 606 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 430–434.
Загороднюк, Т. Концепція соціальної трансформації російського суспільства Т.І.Заславської: історія, розвиток, прогностичний потенціал. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2014. - № 1. - С. 62-83.
Massey, Doreen. For Space. London: Sage Publications, 2005. – 728 p.
Giddens, Anthony. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press, 1990. – 188 p.

References

- .Bataieva, K. V. 2017. *Sotsialna vizualistyka i media-vizualnist : navchalnyi posibnyk* [Social visualization and media visuality: a tutorial.] Kyiv: Kondor, 344 p. [in Ukrainian]
Hrazhevska, N. I. 2011. *Evolutsiia suchasnykh ekonomichnykh system : navchalnyi posibnyk* [Evolution of modern economic systems: a study guide] Kyiv National University named after Taras Shevchenko. Kyiv: Znannia, 287 p. [in Ukrainian]
Kutsokon, N. K. 2011. *Osnovni napriamky henetychnoi transformatsii predstavnykiv rodu Populus* [The main directions of genetic transformation of representatives of the genus *Populus*] Cytology and genetics. Vol. 45, No. 6. pp. 67-78. [in Ukrainian]
Pochenchuk, H. M. 2014. *Zakonomirnosti transformatsiinykh protsesiv natsionalnoi ekonomiky* [Patterns of transformational processes of the national economy.] Economic analysis: collection of scientific works / Ternopil National University of Economics; ed. number : V. A. Derii (chief editor) and others. – Ternopil: Publishing and Printing Center of the Ternopil National University of Economics "Economic Thought", Volume 16. No. 1. pp. 123–129. [in Ukrainian]
Promyslova polityka postkryzovoi ekonomiky: kolektyvna monohrafiia. 2014. [Industrial policy of the post-crisis economy: a collective monograph.]; za red. L.V. Deineko, M.M. Yakubovskoho; Ukraine: strategy and policy of structural and technological modernization / Yu.V. Kindzersky Kyiv: Intekon. and predicted NAS of Ukraine, 316 p. [in Ukrainian]
Sobkevych, O.V., Shevchenko, A.V., Sukhorukov, A.I., Bielashov, Ye.V. 2014. *Priorytety investytsiinoho zabezpechennia strukturnykh reform u promyslovosti Ukrainy: analitychna dopovid*. [Priorities of investment support for structural reforms in the industry of Ukraine: analytical report.] Kyiv: National Institute of Strategic Studies, 57 p. [in Ukrainian]
Toffler, Elvin. 2000. *Tretia Khvyliia* [The Third Wave]; trans. from English A. Yevsa; ed. trans. Shevkun - Kyiv: "Vsesvit" Publishing House, 475 p. [in Ukrainian]
Filippova, S. V., Dobrulia O. O. 2007. *Finansovi problemy transformatsiinykh protsesiv u promyslovomu sektori ekonomiky Ukrainy* [Financial problems of transformational processes in the industrial sector of the economy of Ukraine.] Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. No. 606: Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems. pp. 430–434. [in Ukrainian]
Zahorodniuk, T. 2014. *Kontsepsiia sotsiialnoi transformatsii rosiiskoho suspilstva T.I.Zaslavskoi: istoriia, rozvytok, prohnostychnyi potentsial*. [T.I. Zaslavska's concept of societal transformation of Russian society: history, development, prognostic potential.] Sociology: theory, methods, marketing. No. 1. pp. 62–83. [in Ukrainian]
Massey, Doreen. For Space. London: Sage Publications, 2005. – 728 p. [in English]
Giddens, Anthony. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press, 1990. – 188 p. [in English]

Надійшла до редколегії 05.07.2023

Прийнята до друку 23.09.2023